

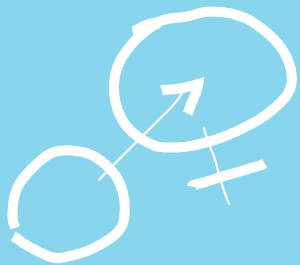
ženitba

dpb DIVADLO
PETRA
BEZRUČE

souboj o chomout právě začíná!

ženitba

osoby a obsazení

autor **nikolaj vasiljevič gogol**
překlad **leoš suchařípa**
režie **janusz klimsza**
dramaturgie **peter galdík**
scéna **micHAL syrový**
kostýmy **marcela lysáčková**
hudba **nikos engonidis**

agáta **magdaléna holcová**
arína **kateřina krejčí**
tekla **markéta haroková**
podkolatov **janusz klimsza**
kočkarev **ondřej brett**
nenažraný **jáchym kučera**
onučkin **lukáš melník**
žvanikin **marián chalány**
duňaša **barbora křupková**
štěpán **vít hofmann**

premiéra 15. března 2024 v divadle petra bezruče

nikolaj vasiljevič gogol

Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809–1852) se narodil na Ukrajině v kozácké vesnici Velké Soročince v rodině venkovského statkáře, dramatika a ochotníka. Už jako dítě byl Gogol mimořádně aktivní při organizaci domácích a školních představení, skládal hry, maloval dekorace a dokonce i hrál. Především byl specialistou na role komických stařen. Dětství prožil na venkově, v letech 1821–1828 absolvoval lyceum v Něžině a poté odešel do Petrohradu, kde se sblížil mimo jiné s A. S. Puškinem. Část života strávil na cestách po západní Evropě, delší dobu žil v Itálii. V roce 1831 publikoval *Večery na samotě u Dikaňky*, romanticky stylizované a tragikomicky zbarvené

obrázky z ukrajinského venkovského prostředí, které z něj rázem učinily největší naději tehdejší ruské literatury. Součástí jeho sbírky povídek *Mirgorod* (1835) je známá kozácká novela *Taras Bulba*. V následujících letech vydával kratší prózy, které souborně vyšly pod názvem *Petrohradské povídky* (1842) a v nichž pohledem fantastických vizí zobrazil velkoměstské společenské vztahy. V roce 1836 dokončil ostře satirickou groteskní komedii *Revizor*. Hru nejprve zakázala cenzura a uvedena mohla být teprve tehdy, když v Gogolův prospěch zakročil car Mikuláš I. V letech 1836–1848 žil Gogol v cizině. Zimu 1836–1837 strávil v Paříži a pak se usídlil v Římě,

kde četl italské autory, vyhledával galerie a stal se nadšeným obdivovatelem opery. Svou zralou dramatickou tvorbu – hry *Hráči* a *Ženitba* (obě 1842) – postavil na principu grotesky, stejně jako román *Mrtvé duše* (1842), jehož ohlas mu zajistil pověst největšího žijícího ruského spisovatele. V Gogolově romantické tvorbě jsou zřejmé prvky kritického realismu a v Rusku je považován za zakladatele tohoto směru. Jeho vlastní fantazijní tvorba v něm probouzela pocity provinění, které vyvažoval životní askezí. Ve fázi hluboké deprese spálil část svých rukopisů, mezi nimi i většinu druhého dílu *Mrtvých duší*. Za několik dní pak uleh a odmítl jíst. Zemřel v Moskvě 4. března 1852.

Ženitba

Ženitbu psal Gogol s pauzami a ve více pracovních verzích téměř deset let. V roce 1833 se inspiroval námětem od A. S. Puškina a vytvořil první verzi s názvem Ženichové. Šlo o krátkou fraškovitou situaci mezi nápadníky a nevěstou, která nakonec zůstala „na ocet“. Důležité postavy z finální verze (Podkولاتov, Kočkarev, Tekla) v ní ještě chybí. Ženiši měli být zobrazení frivolních situací ze života malých lidí v jednom zapadákově, obrazem lidí, kteří se klidně vrhnou do rvačky jak o nevěstu, tak především o její věno. O dva roky později (1835) dokončil Gogol druhou verzi hry již s názvem Ženitba. Děj přemístil do městského prostředí mezi úředníky a kupce. Součástí textu je už hlavní hybatel děje Kočkarev, čímž vstoupil do textu motiv podvodu a manipulace. Postupným přepracováváním hra získala další dimenze a postavy nabyly na věrohodnosti. Hra byla před-

stavena v Moskvě v rámci autorského čtení samotným autorem a získala uznání, mezi jinými od slavného herce Ščepkina. Na základě doporučení Puškina hru Gogol opět přepracoval a definitivní třetí verzi představil v roce 1841. Premiéra se konala o rok později v Petrohradě, hra však bohužel propadla. Vrcholem byl demonstrativní odchod cara Nikolaje I. z lóže. Podobně dopadla i premiéra v Malém divadle v Moskvě o rok později. V Moskvě sehrálo roli – stejně jako v Petrohradě – jak negativní naladění publika vůči autorovi, tak především styl herectví té doby, kterým se hrávaly lehké komedie a vaudevilly. Další uvedení Ženitby bylo spojeno výhradně se jménem herce Ščepkina, který rozpoznal její kvality a nadále ji neúnavně nasazoval mezi svá benefiční představení a pohostinská vystoupení. Ženitba i další Gogolovy hry však byly plně doceněny až mnohem později.

dopis matce

1. března 1828, něžin

Opravdu, pro všechny jsem úplnou hádankou, nikdo se ve mně nevyzná. U vás mě mají za nesnesitelného, svěhového pedanta, který si myslí, že je chytřejší a docela jiný než všichni ostatní. Věřila byste, že se spolu s Vámi dokážu sám sobě v duchu smát? Tady si myslí, že jsem úplný beránek, vidí ve mně ideální ztělesnění pokory a trpělivosti. Někde jsem ten nejmírnější, nejskromnější a nejuctivější, jinde zachmuřený, zádumčivý, neotesaný, onde zas tlachavý a zoufale dotěrný. Někteří mě mají za chytráka, jiní zas za hlupáka...

Forrest

**silnější
pes
se žení**

obraz petrohradu z dopisů matce

Teď bych Vám chtěl napsat pár slov o Petrohradě. Měl jsem dojem, že jste si ho vždycky přála poznat a byla jste pro něj zapálena. Petrohrad se ničím nepodobá ostatním evropským městům nebo Moskvě. Tvářnost každého hlavního města vůbec určují jeho obyvatelé, kteří mu vtiskují pečeť národního svérázu, ale Petrohrad žádnou tvář nemá: cizinci, kteří se tu usadili, tady zdomácněli a už se ani cizincům nepodobají, Rusové se naopak odnárodnili a nejsou ani to, ani ono. Panuje tu nezvyklý klid, není tu patrný ani záblesk ducha, všichni úředníci a hodnostáři neznají nic jiného než řeči o úřadech a kolegiích, všechno je tu přidušené, všechno

zabředlo do bezvýznamného, zbytečného hemžení, v němž tu neplodně uplývá život. Celý Petrohrad se prochází. V zimě se všichni zevlouni promenují od dvanácti do dvou (úředníci jsou v té době ve službě) po Něvské třídě. Na jaře, dá-li se tomu vůbec říkat jaro, se jezdí do Jekatěrinhofu. (...) Noc tu teď netrvá víc jak hodinu a v létě nebude vůbec žádná, jen kratičká chvíle mezi západem a východem slunce, kdy se večer prolně s ránem – nepodobá se ale ani večeru ani ránu. (...) Už je tu jarmark v petrohradské tržnici a celá galerie vrb, ověšených ovocem a květy z vosky, rozkvetla pod jejími temnými klenbami. Když jsem míjel tuto

pestrou alej a v jejím stínu se kupily nemotorné dětské hračky, pocítil jsem zlost. Zlobil jsem se i na tlačíci se chůvy s ruměnými tvářemi, i na Řeka s knírem, černého jak cikán, který si říkal moldavský cukrář a prodával pochybné opičky, nože a vidličky, protivná maličká zrcátka. Pořád stejně se tu míhají a tísní lidé a v jejich tvářích se zračí tentýž cit. Zírají na všechno stejně zvědavě, jako zírali před rokem, před dvěma, před třemi, před několika roky, a já stejně jako celý ten dav jsem už jiný. Každý v tomto davu cítí už jinak než před rokem. Jeho myšlenky nabyly na strohosti. Čím dál méně se na tváři zračí duše a z její dřívější živosti den za dnem po trošce ubývá.

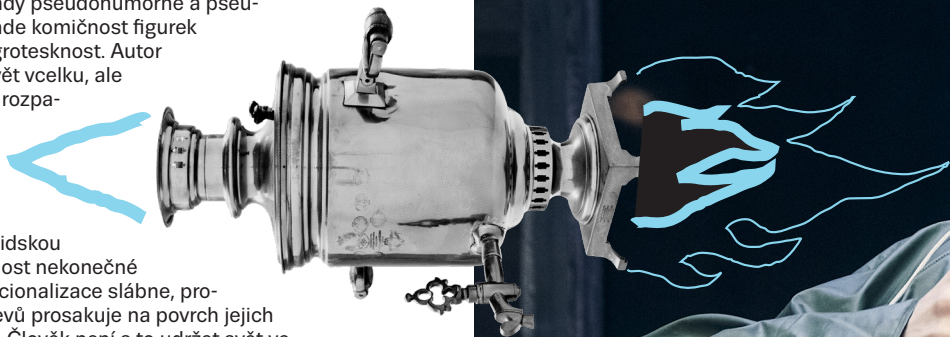
podivínství a šílenství jako podloží tvorby n. v. gogola

Tajemnost a záhadnost Gogolova díla byla zdůrazňována nejednou. Jen málokde se setkáváme se zcela racionalizujícím vysvětlením, s absolutním zlehčením; současně je však Gogolovi také cizí absolutní tajuplnost. Mnohem otřesnější je noetická nejistota, kterou Gogolovy vyprávěny evokují. Svět není zdaleka takový, jak se nám jeví; stojí za ním velký stín, který nemůžeme a snad ani nechceme poznat. Zatímco magie

a mýtus dávají člověku návod k chování a jednání, k tomu, jak se má vyrovnávat s tajemstvím vesmíru, šílenství je naopak projevem selhání člověka v soukolí neznámých sil, podivínství může být odrazem životního stereotypu, z něhož pramení vražedný smutek a deprese; svět se pak jeví jako zakletý zámek, který je třeba vysvobodit – jeho zakletost, začarovanost je prezentována jako zvířecost, mechaničnost,

loutkové představení, schematičnost, zkamenělost. Podstata spočívá v hlubinném pohledu na tragédii lidského života, jenž se jeví jako nepochopitelný, neuchopitelný, nesmyslný a nekonečně smutný. Vědomí tíživosti a propastnosti lidského údělu vede Gogola k nasazování masky, ke skrývání toho podstatného, co jen lehce prosvítá za vnějšíkovými obrysy: jednou to jsou stylizace lidových povídaček, jindy pseudohumorné a pseudosatirické příběhy, jinde komičnost figurek nebo fantastičnost a grotesknost. Autor jako by chtěl udržet svět vcelku, ale on se mu pod rukama rozpadá: šílenství je jedním z podstatných projevů dezintegrace člověka a světa. Člověk není schopen unést svůj úděl, svou lidskou existenci, jeho schopnost nekonečné antropomorfixace a racionalizace slábné, protože z hlubiny všech jevů prosakuje na povrch jejich kluzkost a přízračnost. Člověk není s to udržet svět ve svém vědomí v rozměrech svého lidského chápání, neboť svět není svou podstatou lidský – tato oblundná skutečnost vystupuje z hloubi minulých dějů, z vědomí a podvědomí, z legend a vyprávěnek, které nelze omezit zábavnou funkcí. Šílenství propuká ve chvíli plného uvědomění této reality.

ivo pospíšil, redakčně kráceno

gogolova závěť

Při plné paměti a zdravém úsudku sepisuji tuto svou poslední vůli. Přeju si, aby mé tělo nebylo pohřbíváno do té doby, než se na něm objeví zjevné příznaky rozkladu. Zmiňuji se o tom proto, že už za mé nemoci na mne přicházely okamžiky naprosté strnulosti, kdy se mi zastavovalo srdce i tep. (...) Nepřeji si, aby se nad mým hrobem stavěl nějaký pomník a aby se o takové hlouposti, křesťana nedůstojné, vůbec uvažovalo. Komu ze svých blízkých jsem byl opravdu drahý, ten mi postaví jiný pomník: postaví ho sám v sobě svou nezlomnou stálostí v životním konání, povzbuzováním a posilováním všech kolem sebe. Kdo se po mé smrti stane ve své duši lepším, než za mého života, ten dokáže, že mě opravdu miloval a že byl mým přítelem

a tak mi postaví pomník. (...) Přeji si, aby se po mé smrti nespěchalo ani s chválou, ani s odsudkem mých děl v tiskovinách a časopisech: všechno by to bylo stejně předpojaté jako za mého života. V mých dílech je daleko více toho, co si zaslouží odsudku, než toho, co si zaslouží chvály. Všechny útoky na ně byly v základě víceméně oprávněné. Dávám také všem na vědomí, že kromě toho, co jsem až doposud vydal, už nic neexistuje. Všechno, co zůstalo v rukopisech, jsem spálil jako něco nemohoucího a mrtvého, napsaného v chorobném a ne-normálním stavu. A kdyby proto někdo začal cokoli vydávat pod mým jménem, prosím, aby se to pokládalo za opovržením hodný podvrh.

janusz klimsza

Janusz Klimsza studoval herectví na vratislavské Státní vysoké škole divadelní a režii na pražské DAMU. Jeho prvním angažmá bylo Těšínské divadlo. V letech 2001–2004 byl uměleckým šéfem DPB, 2004–2008 zastával stejnou funkci v souboru činohry NDM. V období 2008–2023 byl kmenovým režisérem činohry NDM. Nyní je ve svobodném povolání.

Spolupracuje s mnoha divadly v ČR i v Polsku. Byl externím pedagogem na ostravské Janáčkově konzervatoři. Spolupracoval s Českou televizí. Věnuje se i literární tvorbě a překladům her z polštiny.

inspice **michal weber** / nápověda **kristýna waloschková** / rekvizity **lenka kučerová** / garderoba **renáta pytlíková** / výroba kostýmů **marie dopitová** / vlásenky a masky **eva kubienová, petra nedomová** / světla **viktor kosinski, martin kozok** / zvuk **filip bajger** / šéf výroby **karel gadula** / jevištní mistr **filip kapusta** / technika **martin kukla, ladislav mikula, mikuláš sittek, kristián šmulík, david žyla** / výroba scény **dílny městského divadla zlín**

program vydala divadelní společnost petra bezruče, s.r.o.

textová část programu **peter galdík** / fotografie titulní strany **petr hrubeš** / fotografie inscenace **martin špelda** / grafický návrh plakátu a programu **jan kulich**

divadlo petra bezruče provozuje divadelní společnost petra bezruče, s.r.o.

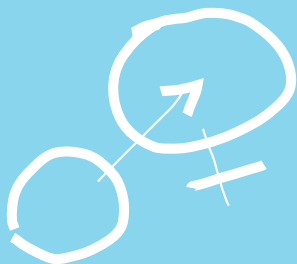
ředitel **filip krejčí** / zástupce ředitele **jiří krejčí** / umělecký šéf **jan holec** / dramaturg **peter galdík** / tajemnice **barbora mužná** / produkční zájezdů **milan zupko** / produkční propagace **anita krejčí** / pr **marcela bednařiková**

nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura z. s.,
krátkého 143/1, praha

divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města ostrava a moravskoslezského kraje, projekt se uskutečňuje za finanční podpory ministerstva kultury ČR

OSTRAVA!!!

bezruci.cz